

Kroniek

H.J.C.C.J. Wilschut

Bereiken we elkaar nog?

Antwoord aan ds. B. Luiten

Van alle kanten hoort ds. B. Luiten dat kerkleden verontrust zijn. Over de ontwikkelingen, zoals dat heet. Volgens ds. Luiten valt dat allemaal wel mee. Soms berust de bezorgdheid eenvoudig op verkeerde informatie. Het kan allemaal wel een tandje minder.

Open lijnen

Geruime tijd dacht ds. Luiten er goed aan te doen om geen enkele polemiek aan te gaan. Positief schrijven werkt meer samenbindend. Eigenlijk denkt hij er nog steeds zo over. Toch zag hij nu reden om polemisch te schrijven. En dan met name in de richting van ons blad. Op een inleidend artikel in *De Reformatie* van 24 december 2005 volgen twee artikelen (*Ref.*, 7 en 14 jan. 2006), waarin met name bij het schrijven van ondergetekende kritische kanttekeningen geplaatst worden. Zeker, ook bij het schrijven van dr. A.N. Hendriks over het boek van ds. G. Hutten, *Verrast door de Geest*. Maar Hendriks probeert in ieder geval Hutten nog recht te doen. Van zo'n rust en evenwicht is bij ondergetekende geen sprake. Overigens uit ds. Luiten ook kritiek op ds. R. van der Wolf. Deze kritiek laat ik verder buiten beschouwing.

Waarom ds. Luiten zich nu toch weer in de polemiek begeven heeft? Hij 'wil niet de indruk wekken anderen te negeren. Daarom nu ook deze positiebepaling ten aanzien van uitingen in andere kolommen. Met geen andere bedoeling dan de lijnen open te houden' (*Ref.*, 7 jan. 2006). Ik begrijp dat ds. Luiten op deze manier het gesprek wil aangaan. Die uitgestoken hand pakken we in liefde aan. Ook ons blad houdt graag de lijnen open.

Dat ds. Luiten inhoudelijke kritiek uit, is zijn goed recht. Laat *Nader Bekeken* ook nader bekeken worden, schreef ik in de *Kroniek* van januari 2006. Ons werk blijft feilbaar mensenwerk. Het is goed om elkaar op mogelijke vergissingen of overdrijvingen te wijzen. Het is dan wel van belang om de toon zakelijk en broederlijk te houden. Ook als het gaat om scherpe kritiek. En om niet op de persoon te spelen. Alleen al communicatief werkt het niet zo wanneer je lijnen wilt openhouden. Zo werkt het ook niet in de kerk. Waar - als je niet oppast - wederzijds emoties en irritaties zomaar verwijdering brengen tussen broeders van hetzelfde huis. Dat niet ons huis is, maar het huis van de Here.

Bevrijdingspastoraat

Ik ontkom er niet aan om het één en ander recht te zetten in de voorstelling van zaken die ds. Luiten geeft. Omdat zijn kritiek mede ons *blad* raakt. Natuurlijk, elke redacteur draagt voor zijn schrijven de eerste verantwoordelijkheid. Maar hier is ook een gezamenlijke redactionele verantwoordelijkheid. Niet dat de redactie dan elke punt of komma voor zijn rekening neemt. En elk vogeltje zingt nu eenmaal zoals het gebekt is. Maar inhoudelijk staan we met elkaar voor de inhoud van ons blad. Dat sluit niet uit dat we er dus ook met elkaar helemaal naast kunnen zitten. Hoe dan ook, dat ik reageer, heeft ook met het imago van ons blad te maken.

Ds. Luiten keurt om te beginnen de manier af, waarop ik destijds (*Kroniek Nader Bekeken* van mei 2005) schreef over ds. Jac. Ophoff en diens artikelen over bevrijdingspastoraat in de noordelijke kerkbode. Ik citeer: 'Hoe reageert Wilschut hierop? Uiterst kort, maar wel vernietigend. Hij typeert de artikelen (zonder enig argument) als "reclame voor het bevrijdingspastoraat". En hij schrijft in nog geen halve kolom o.a. het volgende: "De inhoud van die artikelen heb ik als schokkend ervaren. ... De inhoud van de artikelen is niet zo spectaculair. Die kun je ook lezen bij www.bevrijdingspastoraat.nl. Maar wel is schokkend om dit pleidooi te lezen van de hand van een gereformeerd predikant." In deze reactie ontbreekt een poging om Ophoff recht te doen. Ook gaat Wilschut op geen enkel aangedragen punt in. Het ergste vind ik die slordige verwijzing naar www.bevrijdingspastoraat.nl, waar hetzelfde te lezen zou zijn als wat Ophoff in zijn artikelen schrijft.' (*Ref.*, 7 jan. 2006).

Nu vindt ds. Luiten het niet handig van ds. Ophoff, dat hij zijn artikelen onder de noemer 'bevrijdingspastoraat' bracht. Het gaat Ophoff alleen maar om een bevrijdend gebed. Daar moet iemand als Wilschut toch doorheen kunnen kijken?

Bij deze kritiek wil ik een paar kanttekeningen plaatsen:

1. Wanneer ds. Ophoff zélf zijn artikelen onder de noemer 'bevrijdingspastoraat' brengt, dan mag je aannemen dat hij bedoelt wat daaronder verstaan wordt. Zeker, er zijn extreme vormen, met complete exorcismen. Maar het is te minimaliserend om te zeggen dat ds. Ophoff alleen maar een bevrijdingsgebed op het oog heeft. Demonen worden in het bevrijdingsgebed met de overwinning van Jezus Christus geconfronteerd. Het begint met schuldbelijdenis. In die weg kom je onder autoriteit van Jezus Christus te staan. Nu heeft de satan geen recht meer op je. De volgende stap is dat de demonen op hun plaats worden gezet en aangesproken in de naam van Jezus Christus. Vervolgens worden ze opgeroepen om zich te melden, wat ze overigens niet altijd doen. En in Jezus' naam worden de demonen gebonden. Zie *Gereformeerde Kerkbode voor Groningen enz.*, van 22 april 2005, p. 278. Bij dat aanspreken van demonen heeft ds. Luiten ook zelf zo zijn vragen. Maar heel het verhaal van ds. Ophoff maakt duidelijk dat hij op het oog heeft wat onder 'bevrijdingspastoraat' verstaan wordt, in ieder geval een bepaalde vorm ervan. Ik dacht dat ik hem daarin serieus had genomen.

2. Wat betreft mijn verwijzing naar www.bevrijdingspastoraat.nl, ik heb daarmee niet willen beweren dat ds. Ophoff zijn mening aan deze site ontleend heeft. Wel constateerde ik inhoudelijk verwantschap. Een nieuw bezoek aan deze site heeft mij in deze mening versterkt. Klik u de veertig vragen/antwoorden maar eens aan. En u zult - op diverse vitale punten - verrassende parallellen ontdekken. Het valt dan ook op dat ds. Ophoff het boek van Joost Verduijn over bevrijdingspastoraat noemt (*a.a.*, p. 277). Ook op genoemde site wordt dit boek aanbevolen. Kennelijk is er verwantschap in de gebruikte bronnen. Kortom, alle reden om aan te nemen dat ds. Ophoff, wanneer hij het over bevrijdingspastoraat heeft, de term gebruikt in de technische zin van het woord. Al is duidelijk dat hij niets moet hebben van de excessen die hierbij kunnen optreden.

3. Kort en zonder argumentatie, zo omschrijft ds. Luiten mijn passage over ds. Ophoff. Inderdaad, het ging om een terloopse opmerking. Deze opmerking stond in het kader van de verzuchting dat bepaalde - omstreden - zaken onder ons soms zo *gedreven* kunnen worden. Daarbij fungeerde mijn verwijzing naar de artikelen over het bevrijdingspastoraat als niet meer dan een voorbeeld. Inderdaad, met een kritische noot erin. Maar ik ging ervan uit dat een nadere toelichting niet nodig was, na de *Kroniek* in het aprilnummer van *Nader Bekeken*.

Daarin had ik de nodige kanttekeningen gezet bij het item 'bevrijdingspastoraat'. In de Kroniek van mei schreef ik dan ook: 'Ik ga niet herhalen wat ik in de vorige Kroniek over het zogenaamde bevrijdingspastoraat gezegd heb. Op dit moment voeg ik er één gegeven aan toe. De verhalen over het bevrijdingspastoraat zijn niet los verkrijgbaar. Maar staan in het kader van het charismatische denken. Waarbij de bijzondere gaven van de Geest veel aandacht en nadruk krijgen' (*Nader Bekeken*, mei 2005, p. 134). Nu weet ds. Luiten dat ook wel (*a.a.*, noot 8). Maar volgens hem had ik een andersoortig bevrijdingspastoraat op het oog dan ds. Ophoff bedoelt. Ik zou de duiveluitdrijving bedoeld hebben, terwijl ds. Ophoff het over het bevrijdingsgebed heeft. In het aprilnummer schreef ik echter over bevrijdingspastoraat, waarbij demonen worden uitgedreven met gebeden en bevelen (*Nader Bekeken*, apr. 2005, p. 103). Dus mede over het bevrijdingsgebed, waarin demonen 'gebonden' worden. Mijn bezwaren raakten het bevrijdingspastoraat in het algemeen, ook waar afstand wordt gehouden van ontsporingen. Dus meende ik dat ik daarop in het nummer van mei niet breed behoefde in te gaan. De mijns inziens relevante argumentatie was al geleverd.

4. Jammer dat een uitleg als hierboven nodig blijkt. Daarbij ben ik bereid om de hand in eigen boezem te steken. Kennelijk kan beknoptheid misverstand oproepen. Ik betreur - richting ds. Ophoff voorop - wanneer dat overkomt als iemand geen recht (willen) doen. Het was mijn opzet niet. En ik dacht dat uit de doorlopende lijn van mijn schrijven in ons blad mijn bedoelingen duidelijk konden zijn. Voor mij een leermoment om op dit soort mogelijke misverstanden meer bedacht te zijn.

Charismatische invloed

'Om niet meer te noemen: in *Nader Bekeken* wordt vrijwel maandelijks ernstig gewaarschuwd tegen genoemde charismatische invloeden in onze kerken. En meer dan dat. Dr. H.J.C.C.J. Wilschut benadrukt bij herhaling dat charismatisch en gereformeerd echt niet samengaan. "Hoe je het ook draait of keert, het blijven onverenigbare grootheden", laat hij afdrukken. Deze stelligheid klinkt als een schot voor de boeg. Welke kant wil hij op? Wat is hier allemaal aan de hand? En waarom? En is het nodig dat dit zo hoog oploopt?' Aldus ds. Luiten in *De Reformatie* van 14 januari 2006.

Nu merkt ds. Luiten - met recht - op dat je charismatisch gedachtegoed in soorten en maten hebt: gematigd, minder gematigd of zelfs dwingend. Maar ook dat er gemeenschappelijke elementen zijn. Het draait steeds om het ervaren van de Heilige Geest op een bijzondere, rechtstreekse manier. Ds. Luiten wijst trefzeker aan welke vormen dit kan aannemen. Om af te sluiten met de zinnen: 'Bovendien wordt de Geest zo tot een rechtstreekse weg tot God, naast Jezus. Ook al wordt het zo niet gezegd, in de praktijk werkt het wel zo' (*a.a.*, p. 266).

Overigens, wanneer ds. Luiten op dezelfde pagina de samenvattende typering van de charismatische spiritualiteit (de ik-gerichte ervaring centraal) en van de bijbels-gereformeerde visie (alles draait om de relatie met de drie-enige God) op mijn rekening schrijft, geeft hij mij echt te veel eer. Ik ben het met deze typering van harte eens. Maar ik schreef er destijds al bij (Kroniek dec. 2005), dat ik ze aan prof. Maris ontleend had (zonder bronvermelding trouwens; u kunt de typering vinden in een artikel van prof. dr. J.W. Maris in de *Gereformeerde Kerkbode voor Groningen enz.*, 7 okt. 2005, p. 636v: 'De achilleshiel van de gereformeerde spiritualiteit'). Ere wie ere toekomt!

Als ik ds. Luiten goed begrijp, zit zijn moeite niet bij de *algemene constatering* dat gereformeerd en charismatisch onverenigbare grootheden zijn. De manier waarop hij het

charismatische denken typeert, laat moeilijk een andere conclusie toe. Of ik moet mij wel heel erg vergissen. In ieder geval sta ik niet alleen in de overtuiging dat gereformeerd en charismatisch zich niet met elkaar verdragen. Op de vraag: 'Is de leer van de charismatische beweging een dwaalleer? Gaat het daarin om een ander evangelie, waarvan Paulus zegt: "Wie dat leert, die is vervloekt" (Gal. 1:26)?', antwoordt prof. dr. J.W. Maris: 'Eigenlijk is een andere conclusie niet goed mogelijk.' Voor het geheel van zijn antwoord verwijst ik u naar zijn boekje *De charismatische beweging en wij*, Woord en Wereld 1996, p. 80. En nog onlangs schreef ds. Th.J. Havinga: 'Wie gereformeerd wil zijn, kan er niet omheen zich te verzetten tegen de charismatische theologie' (*ND*, 17 jan. 2006). De manier waarop Woord en Geest van elkaar worden losgemaakt, het ik-gerichte en triomfalistische karakter van het charismatische denken laten zich niet inpassen in het gereformeerd belijden. Alle integere pogingen om dit wel te proberen - waarbij ik met name denk aan die van dr. C. van der Kooi - ten spijt.

Waarom toont ds. Luiten zich dan toch zo ongelukkig met mijn uitspraak, dat gereformeerd en charismatisch onverenigbare grootheden zijn? Opnieuw als ik hem goed begrijp, omdat er bij ds. G. Hutten van charismatisch gedachtegoed geen sprake zou zijn. Zeker, ook ds. Luiten heeft zo zijn kritiek op ds. Hutten. Er ligt voor ds. Hutten een taak om te komen tot meer helderheid in en verantwoording van zijn uitgangspunten, en zijn kritiek op anderen. Maar voor het verwijt van charismatisch denken ziet ds. Luiten geen reden. Die beschuldiging moet van tafel.

De lezer van *De Reformatie* moet bij dit artikel van ds. Luiten haast wel gaan denken dat mijn Kroniek 'Diagnose en therapie' van december 2005 één doorlopende kritiek op het boek van ds. Hutten is. Terwijl in deze Kroniek de naam van ds. Hutten zelfs niet genoemd wordt. Mijn Kroniek richtte zich met name tegen dr. J. Hoek en zijn pleidooi inzake de bijzondere gaven van de Geest. Gereformeerden en charismatischen moeten met elkaar in gesprek en van elkaar willen leren. *In dat kader* stelde ik dat gereformeerd en charismatisch niet met elkaar te verenigen zijn, en citeerde ik de definitie van prof. Maris. Zoals ik ook *in dat kader* verwees naar de artikelen van H. Veldman over de geestdrijvers uit de tijd van de grote Reformatie. Waarbij ik overigens ook heb aangegeven dat dr. J. Hoek merkbaar gereformeerd theoloog wil zijn. Het ging dus allerminst om paniekzaaijerij. Hier is volgens mij iets in de beeldvorming recht te zetten.

Voor de duidelijkheid, dat het bij gereformeerd en charismatisch om een niet te verenigen tegenstelling gaat, heb ik ook in eerdere Kronieken aangegeven. In de Kroniek van april 2005 in verband met het Paascongres van de gereformeerde studenten, in de Kroniek van mei 2005 in de richting van de werkgroep 'Gods Geest werkt'. Maar al komt in de Kroniek van mei de naam van ds. Hutten voor, het is slechts zijdelings (in verband met het bevrijdingspastoraat). Terwijl het boek *Verrast door de Geest* ongenoemd blijft. Dat had dr. A.N. Hendriks al besproken. Ook dat met brede redactionele instemming trouwens. Dus waar het beeld vandaan komt dat ik ds. Hutten op het oog zou hebben, snap ik niet helemaal.

Aan het einde van de Kroniek 'Diagnose en therapie' stelde ik de vraag, hoe het komt dat de gereformeerde gezindte op dit moment door de charismatische golf overspoeld wordt. Waar komt de onkritische openheid vandaan? In dat verband noemde ik ook onze eigen kerken. Maar evenzeer de bevindelijk-gereformeerde kring. Zonder zware beschuldigingen overigens. Integendeel, wat onze kerken betreft was er eerder sprake van zelfkritiek. Er valt nog het nodige huiswerk te doen. Eens te meer betreur ik de suggestie, dat ons blad - en dan met name ondergetekende - de druk hoog opvoert ('Je houdt je hart erbij vast'). We hebben onze zorgen

en onze kritiek. In sommige gevallen signaleren we spanningen met de gereformeerde belijdenis. En ds. Luiten heeft gelijk wanneer hij zegt: dan is er uiteindelijk maar één weg, namelijk die van het bezwaarschrift. Maar hij heeft ook gelijk wanneer hij erbij zegt: na een broederlijke discussie (*Ref.*, 7 jan. 2006). Inderdaad. Helemaal wanneer je beseft, dat achter de discussie over de gaven van de Geest wat de GKV betreft een stuk vacuüm uit het verleden kan meespelen. Dan is voorafgaand broederlijke discussie helemaal geboden. Waarbij je ook hardop kunt zeggen: Joh, wat jij wilt, is volgens mij niet te rijmen met de gereformeerde belijdenis. Zonder dat je meteen die ander als gereformeerde belijder afschrijft. Mag je in die broederlijkheid dan ook niet de vraag stellen: Komt zo de eenheid van geloof niet in het geding? Je bent er toch op uit om die eenheid met elkaar te *bewaren*?

Niet minimaliseren

Het vervelende is dat ik nu toch iets moet zeggen over het boek van ds. Hutten. Na het voorgaande zult u begrijpen waarom ik dat vervelend vind. Toch ontkom ik er niet aan. Omdat naar mijn mening ds. Luiten een wel erg onschuldige voorstelling van zaken geeft.

Volgens ds. Luiten is er bij ds. Hutten wel hier en daar onduidelijkheid. En de beschuldiging van ds. Hutten dat hij bij medechristenen verzet tegen het werk van de Heilige Geest merkt, is ook voor ds. Luiten een straat te ver (*Ref.*, 7 jan. 2006). Maar er is geen sprake van charismatisch gedachtegoed. De strekking van hoofdstuk 7 van *Verrast door de Geest* is niet zozeer dat allerlei wondergaven moeten worden ingevoerd. Het gaat er veel meer om dat we ook in deze tijd veel van de Geest zullen verwachten (*Ref.*, 14 jan. 2006).

Daarbij citeert ds. Luiten de uitspraak van ds. Hutten (*Verrast*, p. 87): ‘Het is jammer dat veel discussies over het werk van de Geest gaan over die wondergaven.’ Ds. Hutten weet ook niet precies welke gaven de Geest nog in petto heeft. Maar we mogen nog steeds wondergaven verwachten.

Dat maakt ds. Hutten ook concreet. We mogen nog steeds de gave van de profetie verwachten. En verlangen naar het spreken in tongen. Ds. Hutten noemt meer dingen. Maar ik beperk me even tot deze twee gaven. Nee, hij schrijft ze niet dwingend voor, zoals ds. Luiten terecht schrijft. Zoals hij ook inderdaad het spreken in tongen relativeert. Maar toch. Al krijgt niet ieder de gave van de profetie, ieder mag er wel naar uitzien. Paulus zegt niet dat sommige mensen naar profetie moeten verlangen; nee, het is een algemene opdracht, al zal niet ieder die gave krijgen (*Verrast*, p. 202; zie ook p. 196). Zoals ds. Hutten er ook persoonlijk naar verlangt om in tongen te spreken (*Verrast*, p. 210).

Er zou over al deze dingen heel wat te zeggen zijn. Ik concentreer mij nu op het punt in geding: is er in het boek van ds. Hutten invloed aan te wijzen van charismatisch denken of niet? Nee, zegt ds. Luiten. Het spijt mij oprecht dat ik hem dat niet kan nazeggen. Voor mijn besef gaat er iets beslissend mis in het boek van ds. Hutten ten aanzien van de verhouding Woord en Geest. Voor ds. Hutten is profetie (ook vandaag nog) dat de Geest rechtstreeks via mensen tot de gemeente spreekt. ‘De Geest wil ons leven leiden door middel van de Bijbel, maar ook door profetie’ (*Verrast*, p. 199). En bij die profetieën gaat het om rechtstreekse openbaringen van God (*Verrast*, p. 200).

Ook ik geloof dat de Heilige Geest nog steeds de gave van de profetie uitdeelt. De gave van bijzonder inzicht in de Schriften. En om vanuit de Schriften de situatie te taxeren. Daarin verschillen ds. Hutten en ik niet van mening. Maar wie nog steeds profetie beschouwt als

rechtstreekse openbaringsgave, gaat een stap te ver. Die tijd is voorbij. De kerk is gebouwd op het fundament van apostelen en profeten (Ef. 2:20). Het eenmalig gelegde fundament, waarvan we de neerslag vinden in het Nieuwe Testament. De Geest is de Geest van het Woord. Waarin die Geest zijn levend en levendmakend woord spreekt. Daarom belijden de Gereformeerde Kerken met art. 7 NGB de volkomenheid en genoegzaamheid van de Schrift. Daarmee namen die kerken afstand van alle spiritualistisch denken. Waarom zij voortdurend uitspreken: de Geest doet zijn werk door het Woord. NGB, HC en DL zeggen het in alle toonaarden.

In dit opzicht bespeur ik bij ds. Hutten wel degelijk een vorm van charismatisch denken. O ja, een gematigde vorm. Hij wil het werk van de Geest ook dicht bij Jezus Christus houden. Maar de grondfout is gemaakt. In het verlengde van de Schrift komt de profetie als rechtstreekse openbaringsgave te staan. Er is niet alleen *illuminatie* (verlichting door de Geest), maar kennelijk zijn er ook nog steeds vormen van *inspiratie* (ingeving/inspraak door de Geest). Die Geest spreekt ook rechtstreeks in het hart. Daarin herken je iets van de grondstructuur van het charismatisch denken. Al erkent ds. Hutten (via een citaat) dat het bij de profetie niet om een aanvulling van de Schrift gaat, maar om een toepassing ervan (*Verrast*, p. 197), als rechtstreekse openbaring krijgt die profetie zo toch een relatieve zelfstandigheid naast de Schrift. Het gaat om rechtstreeks spreken van God. Wat zich voor mijn besef moeilijk laat rijmen met het belijden in art. 7 NGB.

Hier is reden om met dr. Hendriks de vraag te stellen, of dit niet de eenheid in geloof raakt. En wat mij betreft de vraag, of hier de grenzen van de gereformeerde confessie niet worden overschreden. Het broederlijk en open gesprek daarover is broodnodig. Alleen is dat gesprek er niet mee gediend wanneer de werkelijke verschillen geminimaliseerd worden. Ik zie het ds. Luiten doen bij de artikelen van ds. Ophoff over het bevrijdingspastoraat. Ik zie het hem eveneens doen bij het boek van ds. Hutten. Wel vragen, wel kritiek. En over die profetie moeten we ook maar niet te moeilijk doen (*Ref.*, 14 jan. 2006, p. 268). Maar in hoofdzaak is het allemaal legitiem en is er geen invloed van charismatisch denken te traceren. Was het maar waar! Wij horen binnen de Gereformeerde Kerken geluiden, die op z'n zachtst gezegd aan het charismatische denken verwant zijn. Dan denk ik niet alleen aan ds. Hutten en ds. Ophoff. Ik denk ook aan de openheid bij sommigen onder ons voor de uitgesproken charismatisch getinte New-Winebeweging. Het verslag over de laatstgehouden gemeenteconferentie van deze beweging was daar glashelder over (*RD*, 23 jan. 2006). En één van de sprekers daar was de gereformeerde predikant ds. R.F. Telgenhof. Willen we met elkaar in gesprek, laten we de dingen dan wel bij hun naam noemen. En ze niet onschuldiger voorstellen dan ze in werkelijkheid zijn.

Hoe verder?

Bereiken we elkaar nog? Onder die noemer heb ik deze Kroniek gebracht. Ds. Luiten schrijft dat hij met zijn polemieek de lijnen wil openhouden. Dat wil ons blad ook. Maar is er bij ds. Luiten ook *ontvankelijkheid* voor de zorgen die in ons blad geuit worden?

Want er is een opvallend verschil bij ds. Luiten. Ds. Ophoff en ds. Hutten worden uiterst welwillend benaderd. Wat mij betreft inhoudelijk *te* welwillend, maar dat is even het punt niet. Zelfs bij de beschuldiging van ds. Hutten over verzet bij medechristenen tegen het werk van de Geest, is ds. Luiten geneigd dat als een uitschieter te beschouwen. Maar die welwillendheid mis ik wanneer het over ons blad gaat. Ik bedoel niet het verschil in toonzetting in de benadering van dr. Hendriks en van mij. Want hoe hoffelijk ds. Luiten ook

dr. Hendriks aanspreekt, ook daar ontbreekt werkelijk begrip voor de uitgesproken zorg en kritiek. Die dr. Hendriks en ondergetekende elk op eigen manier verwoorden. Maar waarover wij het met heel de redactie van ons blad van harte met elkaar eens zijn.

Vandaar mijn vraag: bereiken we elkaar nog? Ds. Luiten schrijft dat hij niet de indruk wil wekken anderen te negeren. Maar neemt hij de zorgen van ons blad ook inhoudelijk serieus? Is het nodig dat dit allemaal zo hoog oploopt?, schrijft hij (*Ref.*, 14 jan. 2006). Die uitgesproken vraag proef ik als ondertoon door heel zijn schrijven heen. Waar maak je je nu eigenlijk allemaal zo druk om?

Om één ding ben ik blij. Namelijk *dat* ds. Luiten in *De Reformatie* gereageerd heeft. De problematiek rond de charismatische invloed binnen onze kerken - hoe je er ook over denkt - komt in ieder geval in bespreking. Hopelijk loopt dat toch ook eens uit op een kerkelijke positiebepaling. Ds. Luiten ziet weinig heil in een handreiking zoals de kerken die vaststelden rondom de zondag. Daar ben ik nog niet zo direct van overtuigd. Al zeg ik wel: laat er eerst maar eens onderling van gedachten gewisseld worden. Om toch te proberen elkaar alsnog te bereiken. Maar komen we zo niet verder, dan zullen de kerken zich toch een keer - hoe dan ook - moeten uitspreken. Of opvattingen als van ds. Hutten en ds. Ophoff een legitieme plek kunnen hebben binnen de Gereformeerde Kerken in Nederland, zoals ds. Luiten stelt, daarvan is ondergetekende op dit moment allerminst overtuigd. Maar in beide gevallen gaat het om persoonlijke meningen. We zullen toch eens een keer moeten weten wat we op dit punt als *kerken* aan elkaar hebben. 'Bidt Jeruzalem *vrede* toe!' (Ps. 122).

Afgesloten op 26 januari 2006.